

55. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане
17–20. IX 2025.

Међународни научни скуп

ЂУРО ДАНИЧИЋ И СРПСКА ФИЛОЛОШКА МИСАО

*

**САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ У ПРОУЧАВАЊУ
ДРАМЕ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

*

**ПРЕВОДИ, ИЗВОЂЕЊА И РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ ДРАМЕ
У СЛОВЕНСКОЈ И НЕСЛОВЕНСКОЈ СРЕДИНИ**

Тезе и резимеи

17–20. IX 2025.
Београд

55. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане
17–20. IX 2025.

Међународни научни скуп

ЂУРО ДАНИЧИЋ И СРПСКА ФИЛОЛОШКА МИСАО

*

**САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ У ПРОУЧАВАЊУ
ДРАМЕ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ**

*

**ПРЕВОДИ, ИЗВОЂЕЊА И РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ ДРАМЕ
У СЛОВЕНСКОЈ И НЕСЛОВЕНСКОЈ СРЕДИНИ**

Тезе и резимеи

17–20. IX 2025.
Београд

Међународни славистички центар
Филолошки факултет
Београд, 2025.

Тезе и резмее:

припрема, приређивање, графичко уређење,
припрема за штампу и коректура,
Катарина Тодоровић

Уредници:

Бошко Сувајџић и Александар Милановић

17–20. IX 2025.

ЂУРО ДАНИЧИЋ И СРПСКА
ФИЛОЛОШКА МИСАО

*

САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ У
ПРОУЧАВАЊУ ДРАМЕ У
СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

*

ПРЕВОДИ, ИЗВОЂЕЊА И
РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ ДРАМЕ У
СЛОВЕНСКОЈ И НЕСЛОВЕНСКОЈ
СРЕДИНИ

ЂУРО ДАНИЧИЋ И
СРПСКА ФИЛОЛОШКА
МИСАО

Радмило МАРОЈЕВИЋ (Бања Лука)

*На маргинама првих свезака Рјечника ЈАЗУ (Ђуро
Даничић као лексикограф)*

У монографији „Текстологија Горског вијенца“, која прати наше критичко издање спјева, историју питања о изразима типа *аманат* [т]и закључили смо констатацијом: „Приређивачи Горског вијенца и лексикографи нису запазили да је правилно ташчлањивање израза дао Ђуро ДАНИЧИЋ – у оквиру одреднице АМАНАТ он даје не само израз *amanat mi* из Горског вијенца него и стихове: *Ђе га купи ага? amanat ti!*; *А бјеше ли какав? amanat ti!* [Rječnik JAZU 1880–1882 I: 78]“ (Маројевић 2005: 857–859).

Лексикографски поступак Ђура (а не: Ђуре) Даничића у *Рјечнику* ЈАЗУ заслужује да буде освјетљен не само посебно него управо са аспекта маргина – драгоцјених појединости које су одредиле правац лексикографске интерпретације у наредних стотину година.

Доносимо библиографију првих четири-пет свезака лексикографског вишетомика у којима се Ћ. Даничић помиње (иницијал имена разријешио је српски филолог у првом тому *Рада* ЈАЗУ (Gjuro).

1. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Обрађује Ђ. Даничић. Dio I. Svezak 1. U Zagrebu, 1881. S. 1–240. Reprint 1981.
2. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Обрађује Ђ. Даничић. Dio I. Svezak 2. U Zagrebu, 1881. S. 241–480. Reprint 1981.
3. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Обрађује Ђ. Даничић. Dio I. Svezak 3. U Zagrebu, 1881. S. 481–720.
4. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Обрађује Ђ. Даничић. Dio I. Svezak 4. U Zagrebu, 1882. S. 721–960 + 2 lista.
5. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Обрадили Ђ. Даничић, М. Valavac, Р.

Budmani. Dio II. Svezak 5 (1). U Zagrebu, 1884. S. 1–240. Reprint 1981.

Милош КОВАЧЕВИЋ (Београд)

Посланица Лазе Костића Ђури Даничићу

Од Вукове *Писменице српскога језика* (1814) па до Новаковићеве *Српске граматике* (1894) језик се код Срба у Србији, Војводини и Црној Гори називао (како је то доказала Ана Мацановић у својој монографији *Српска језикословна терминологија у 19. веку*) готово искључиво српским именом. Једино се код Ђуре Даничића, након преласка у Загреб и оснивања ЈАЗУ, у наслову четирију граматичких књига употребљава и назив "српски или хрватски језик", односно "хрватски или српски језик" (уп. *Облици српскога или хрватскога језика* 1872; *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII вијека*, 1874; *Основе српскога или хрватскога језика*, 1876; *Коријени с ријечима од њих посталијем у хрватском или српском језику*, 1877).

На Даничићев чин преименовања српског језика у "српски или хрватски", односно "хрватски или српски" реаговао је само велики српски пјесник Лаза Костић 1880. године у својеврсној посланици датој у подужој напомени студије *Основе лепоте с посебним освртом на српске народне песме*. Лаза је критиковао Даничића да је "први књижевник и филолог, не на словенском простору, већ на свету, који је назвао језик што га говори и пише *хрватски или српски*. Сви остали прваци филологије у страних народа зову тај језик прости: *српским*".

У овоме реферату приоритетно ћемо се бавити Даничићевим разлозима напуштања српског имена језика, и аргументима којима Лаза Костић критикује тај Даничићев чин. А уз то ћемо укратко указати на Лазине погледе на српски језик уопште, као и на погрешне оцјене језика неких од Лазиних текстова као "хрватског".

Ценка ИВАНОВА (Велико Трново)

Даничићев допринос школовању првих бугарских филолога у 19. веку

Представници бугарске интелигенције, који су се у зору бугарске филолошке науке школовали у Србији, били су дипломци генерације филолога после Карацића. Један од првих бугарских филолога са високим образовањем за своје време и са истанчаним смислом за језички развој био је Никола Парванов. Од 1857. до 1866. године Парванов је студирао у Београдској гимназији и у *Великој школи*, а као филолог формирао се под руководством свог учитеља Даничића. Још као студент Парванов је своје ставове о бугарском књижевном језику и правопису износио у листу *Въстокъ* (у Београду, 1865. године), који је он уређивао. У својим радовима о бугарском језику Парванов указује да се руководио предавањима и списима свог учитеља Даничића. У бугарској расправи о облику књижевног језика и о улози филолошких знања учествују и други интелектуалци, који су поштовали неоспорни научни допринос Ђуре Даничића. Упркос различитом путу стандардизације бугарског језика, до краја 19. века (када су институционализовани јединствена норма и правопис) филолошке расправе показују сличност у придржавању основних принципа изградње савремених књижевних језика.

Виктор САВИЋ (Београд)

О начину навођења твораца српскога књижевног језика

Давање осврта на мишљење претходника и навођење њихових библиографских јединица нарочито у другом сегменту се променило у савременој науци о језику (парентетичко цитирање, списак референци). Снажна је формалистичка тежња која не хаје за културну и језичку прошлост да се и велики филолози којима дугујемо српски књижевни језик на народној основи укалупе у стандардизоване обрасце. Тиме је, случајно, више погођен Вук Стеф. Карацић него Ђуро Даничић. Циљ овога рада је да се осветле околности настанка и обликовања њихових имена и „презимена“, односно њихово прихватање у времену у којем су ове личности живеље, као и упућивање на њих у културној, филолошкој и

просветној прошлости – до данашњег времена, с освртом на појаве којима се нарушава традиција.

Ана МАЦАНОВИЋ (Београд)

Даничићеве рецензије „српских“ граматика из средине 19. века

Зачетак жанра књижевнојезичких полемика везује се за Вука Караџића и другу деценију 19. века. Ступањем Ђуре Даничића на српску филолошку сцену као засебан поджанр издваја се граматичка критика, заснована на традицији европске филологије, нарочито славистике и германистике. Стога предмет овога рада чини анализа Даничићевих критичких осврта на граматички рад његових савременика (И. Захаријевића, П. Нинковића, Ј. Илића, Д. Чобића и П. Будманија), објављених током 50-их и 60-их година 19. века у српској периодици. Циљ рада је да испита оправданост Даничићеве критичке аргументације, те да утврди у којој мери је Даничићев рецензентски рад утицао на развојни пут српског стандардног језика и даљи развој граматографије код Срба.

Ненад ИВАНОВИЋ (Београд)

Даничићеве маргиналије на страницама његовог примерка Рјечника из књижевних старина српских: од лексикографске историје до историјске лексикографије

Предмет рада представља опис и анализа рукописних бележака које је један од најзначајнијих словенских филолога и лексикографа друге половине 19. века, Ђуро Даничић, у последњим деценијама свог живота (између 1864. и 1881) уносио у властити ручни примерак *Рјечника из књижевних старина српских*. Поред класификације и анализе Даничићевих забелешки у његовом примерку *РКСС*, који се данас чува у Библиотеци Института за српски језик САНУ, у раду се износе и историјско-филолошки подаци о Даничићевом лексикографском раду у другој половини 19. века, који осветљавају мотивацију, а у неким случајевима и настанак појединих речничких забелешки. У другом делу рада Даничићеве

маргиналије се посматрају као прелаз између две етапе српске историјске лексикографије: старије, коју обележава *Рјечник из књижевних старина српских*, и млађе, коју обележава *Рјечник хрватскога или српскога језика* ЈАЗУ.

Вишња ВИШЊЕВАЦ (Источно Сарајево)

Утицај руског језика на Даничићев превод Историје српскога народа А. А. Мајкова

У овом раду анализира се Даничићев превод *Историје српскога народа* А. А. Мајкова, објављен 1858. године. Будући да је реч о преводу са руског језика, анализа обухвата оне облике који су претрпели утицај оригиналног текста, због чега се у први план овог истраживања стављају русизми, посматрани са морфосинтаксичког аспекта. Циљ истраживања је да се утврди у којој мери можемо говорити о утицају руског језика на Даничићев превод. На тај начин овај рад може бити и својеврсни прилог проучавању језика и стила Даничићевих превода.

Милан ИВАНОВИЋ (Београд)

*Чланови Друштва српске словесности и установа
баштиница као родоначелници српске енциклопедијске
лексикографије*

Прави почеци српске енциклопедијске лексикографије пружају се од 1818, као године која се може сматрати првом у заснивању модерних енциклопедистичких жанрова, до 1888, када је објављен први прави биографски речник. У то седмодеценијско раздобље спадају и три покушаја на која се овде скреће посебна пажња – једна општа енциклопедија, додуше веома сажета и тематски организована, једна права али недовршена струковна енциклопедија, те безуспешан покушај да се покрене израда праве опште енциклопедије са склоношћу ка националној, као жанра који је у датој лексикографској делатности био и остао централни. У раду се првенствено показује да су у свим поменутих пројектима водећу улогу имали, одн. могли имати чланови Друштва српске

словесности и установа баштиница (међу њима и Ђуро Даничић), мада је само у последњем случају једна од тих установа могла наступити и као (да се послужимо термином Закона о ауторском праву) „организатор израде колективног дела“. Осим тога, први се пут у прегледима ове врсте помињу улоге које су у повојима српске енциклопедијске лексикографије, као претече, одиграли Захарија Орфелин и Никон Јерусалимац.

Исидора БЈЕЛАКОВИЋ (Нови Сад)

Критеријуми за селекцију грађе у другом издању Српског рјечника (на основу писама Бранка Радичевића)

Ђуро Даничић и Вук Стефановић Карацић богатали су грађу за друго издање *Српског рјечника* на основу личног корпуса и материјала који су добијали од бројних сарадника из различитих области српског језичког подручја. Иако се никада није експлицитно, у научном смислу, бавио питањима кодификације књижевног језика, у овом послу учествовао је и Бранко Радичевић. Током 1849. и 1850. године он је, наиме, Даничићу послао неколико писама са списковима лексема и лексичких израза како би помогао у прикупљању грађе за друго издање *Српског рјечника*. Међутим, показало се да део послатог материјала није био публикован те се у овом раду он најпре издваја, а потом се утврђују могући разлози због којих је то учињено како би се реконструисали потенцијални критеријуми Даничићевих и Вукових механизма приликом селекције грађе за *Речник*.

Миодраг ЈОВАНОВИЋ (Никшић)

Вук-Даничићева акценатска норма: пут од првог до другог издања Српског рјечника

Тек у II издању Српског рјечника Вук стално употребљава сва четири акцента, а свој знак за кратке акценте напушта сасвим. Када се сложио са Даничићем да треба стављати „где му је мјесто“, Вук је Даничићу код сваке ријечи казивао све разлике у акценту, а он их је биљежио.

Из спремања Вукова речника за штампу, а нарочито из брижљивог провјеравања акцената у свим ријечима и свима промјенама ријечи, настале су Акценатске студије Даничићеве. Закључио је да се не може у цјелини употребити Вуков дијалекатски материјал за научне циљеве, наравно сем херцеговачкога, без пажљива провјеравања. Даничић је био граматичар, и сматрао је да је народни језик основица од које се мора поћи, али у даљој конструкцији треба многе могућности живог језика ограничити, научним апаратом систематизовати и смјестити у граматике. За Карацића је народни језик, и оно што се у њему проналази, био светиња, у његове се црте није смјело дирати.

Вук и Даничић су, свако у своме домену, а највише заједничким радом, водећи се стањем у народним говорима, стварали нову зграду српског књижевног језика, засновану на прозодијском систему новоштоковских говора, какав је био у основном и Вуков и Даничићев.

Веран СТАНОЈЕВИЋ (Београд)

*Даничићеве конјугационе врсте и потоње класификације
глагола у српском језику*

У раду представљамо Даничићев пионирски допринос класификацији глагола у српском, начела на којима се заснива, методолошке аспекте, као и предности и недостатке његовог приступа у поређењу с потоњим класификацијама, пре свега Белићевом и Стевановићевом, као и неким рецентнијим класификацијама глагола у српскоме језику. Посебну пажњу посветићемо разматрању односа основе, наставка и тзв. врсног уметка (како Даничић назива тематске афиксе) у груписању српских глагола у конјугационе обрасце.

Никола РАДОСАВЉЕВИЋ (Београд)

*Приступ акценатским алтернацијама и акценатским
парадигмама у студијама Ђ. Даничића*

У акценатским студијама Ђ. Даничића, постхумно сабраним у књизи *Српски акценти* (1925), први пут се у оквирима вуковске идеје савременог српског књижевног језика прегледно, детаљно и систематично приказује акценат променљивих речи према њиховим морфолошким (под)врстама и појединачним облицима, чиме се постављају темељи онога што је данас познато као Вук-Даничићева акценатска норма. Аутор из савремене перспективе анализира прозодијске и прозодијско-морфолошке критеријуме које је Ђ. Даничић одабрао при свом типолошком представљању акцента променљивих речи и указује на концепцију акценатских алтернација и акценатских парадигми која из тог одабира проистиче. Циљ рада је да се допринесе разумевању значаја Ђ. Даничића за савремено изучавање акцента у флексији српског стандардног језика.

Марина СПАСОЈЕВИЋ (Београд)

Морфологија глагола у Даничићевој Малој српској граматици

У својој књизи *Мала српска граматика* (1850) Ђ. Даничић је укратко представио систем морфолошких категорија глагола (начине, времена, лица) и поделе глагола на свршене и несвршене, као и прелазне и „средње“. Поред тога, када је конјугација посреди, указао је на однос основе, наставка и „уметка“ у грађењу простих глаголских облика и врло детаљно разрадио поделу глагола на врсте (шест врста са по неколико раздела) засновану на односу презентске и инфинитивне основе. У раду ће се анализирати коришћена терминологија у опису глаголске морфологије, начини идентификовања и дефинисања категорија и критеријуми за класификацију глагола. Циљ је да се покаже Даничићева улога у развоју морфологије глагола и утврди однос његових класификација према онима које су данас актуалне.

Тијана АШИЋ (Крагујевац)

Даничићеви погледи на глаголске облике

У једном од наших излагања на овом скупу (Ашић, 2014.) анализирали смо опис глаголских времена и аспекта у делу Стојана

Новаковића. У овом раду приказаћемо један још старији поглед на гласоске облике, у делима (Мала српска граматика и Историја облика) нашег великог филолога Ђура Даничића. Показаћемо у којој мери је он модеран у односу на своје савременике, односно на данашње лингвисте.

Јован ЧУДОМИРОВИЋ (Београд)

*Семантика и граматичка својства везника у Даничићевом
Рјечнику из књижевних старина српских*

Функционалне / граматичке / непунозначне речи, па и везници као један од њихових типичних представника, посебна су врста изазова и у граматографском и у лексикографском раду. Граматике се међу собом разликују већ по томе како дефинишу категорију везника и шта све у њих сврставају, а посебно по томе које све критеријуме одређују као битне за њихову класификацију, која по правилу одражава и теоријске погледе на синтаксичке феномене као што су координација и субординација. Лексикографска обрада везника такође подразумева одговоре на ова питања, а мора да реши и проблем описа семантике везника и разграничавања и хијерархије њихових значења / употреба. Иако се у својим студијама о савременом језику није бавио овим питањима, приступ обради везника у *Рјечнику из књижевних старина српских* може посредно указати на Даничићеве погледе на нека од ових теоријских питања. У овом истраживању намеравамо да анализирамо обраду везника (и њима функционално еквивалентних лексема) у *Рјечнику из књижевних старина српских*, а посебно питања као што су да ли се и како се у Даничићевој обради разликује семантика од граматичких својстава и који од ових аспеката добија већу пажњу, како су структуриране одреднице у којима се обрађују везници и њима функционално еквивалентне лексеме, како се разграничавају семантички блиски везници. Иако је реч о историјском речнику, а не речнику савременог језика, сматрамо да одговори на ова питања могу помоћи да се макар у грубим цртама реконструишу неки Даничићеви теоријски погледи, а и да поједини његови увиди могу бити релевантни и за нека савремена граматичка питања (нпр. место везника *a* у систему

напоредних везника), па самим тим и за лексикографску обраду везника.

Александра МАРКОВИЋ (Београд)

Ђура Даничић као први српски синтаксичар – његов поглед на неке граматичке појаве у Србској синтакси

М. Ивић назвала је Даничића првим правим српским синтаксичарем. *Србску синтаксу*, обимно дело посвећено синтакси падежа, објавио је у тридесет другој години. Кроз синтаксу падежа он је сагледао и њихову семантику, али и синтаксичке функције многих граматичких јединица. У овом раду осврнућемо се на начин на који је Даничић посматрао квалитативни генитив, као прототипичан падеж за изражавање квалитативности, и тзв. глаголе непотпуног значења.

Даничић је својом проницљивом анализом уочио многе појаве које су ушле у основе српске синтаксе (нпр. адноминална и адвербална употреба падежа, појава обавезне одредбе) и које је касније само требало теоријски артикулисати.

Осим тога, прва размишљања о глаголима непотпуног значења у српској (хрватској) синтакси могу се приписати Даничићу, који је уочио постојање глагола који не могу сами да формирају предикат – глаголе који на различите начине означавају бивање. Нема веће граматике српског или хрватског језика која се, у мањој или већој мери, не бави глаголима овог типа, а разлог томе свакако лежи у чињеници да су тзв. семикопулативни глаголи везани за реченични члан који има највећу важност у конституисању реченице – предикат.

Јелена ГАЗДИЋ (Никшић)

Морфолошки статус именица у граматичкој концепцији Ђуре Даничића

Циљ овог рада је да се испита морфолошки статус именица у граматичкој концепцији Ђуре Даничића. У фокусу истраживања је његова *Мала српска граматика* и *Облици српског језика*. Полазећи

од кључних морфолошких категорија – рода, броја и падежа – анализира се начин на који Даничић систематизује именице у оквиру граматике српског књижевног језика на народној основи. Оваквим приступом покушава се указати на значај Ђура Даничића у обликовању српске граматичке мисли и утицај његових ставова на развој морфолошке норме у српском језику.

САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ У ПРОУЧАВАЊУ ДРАМЕ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

Ангела РИХТЕР (Хале-Витенберг)

*Уоквирити ток времена изблиза – кратки поглед на неке
драмске текстове на почетку новог миленијума*

Писати драмски текст значи писати у циљу остваривања његових идеја и интенција на позорници. Захваљујући Сајму књига у Лајпцигу 2011. године, када је Србија била почасни гост, јавила се иначе ретка прилика да се изда књига са три драмска текста млађих српских ауторки (Б. Србљановић, М. Марковић, М. Пелевић) на немачком језику. Ако се пође од тога да је један од задатака позоришта да се ствари приказују не уз подигнути кажипрст него онакве какве јесу, онда су поновне расправе о стилу који је ближи стварности на свом месту. Ако се узме у обзир да је пораст партиципативне и политички ангазоване уметности видљив на ширем плану, отвара се у реферату питање које стратегије интервенције развијају ауторке у својим драмским текстовима као предложак за драмске трансформације и стратегије извођења.

Соња ПЕТРОВИЋ (Београд)

Вино и грозђе у народним пословицама

У раду ће бити истражено како су вино (укључујући винограде и винову лозу) и грозђе представљени у народним пословицама као симболички, морални и друштвени чиниоци и како одражавају културне вредности и норме заједнице, као и етнографске моменте и реалије из свакодневног живота. Пословице су и згуснута приповедна језгра у којима вино постаје ознака противречних особина и стања – мудрости и истине, али непожељних испада (пијанство, зависност, лењост). Вино је саставни део друштвеног живота и ритуала, везано је за рад и као подстицај и као препрека, има и одређени родни аспект (пословице о женама и вину могу да изражавају моралистичке и мизогине ставове). Тема се разматра на корпусу српских и јужнословенских пословица из збирки Ђуре Даничића, Вука Караџића и других репрезентативних збирки.

Саша КНЕЖЕВИЋ (Пале)

Драма у пјесмама Старца Милије

Драмска потентност пјесама Старца Милије одавно је препозната у српској књижевности. Ипак, крајње се зачудним чини то што пјесма *Сестра Леке Капетана* није доживјела драмску адаптацију. У овом раду ћемо поређењем драмских елемената у овој пјесми у односу на пјесме *Бановић Страхиња* и *Женидба Максима Црнојевића* настојати показати како она, у себи носи или скрива, подједнак драмски потенцијал, поготово из позиције савремених театарских и театролошких поставки.

Валентина ПИТУЛИЋ (Косовска Митровица)

*Драмски елементи у обредно-обичајној пракси Срба са
Косова и Метохије*

Богата обредно-обичајна пракса Срба са Косова и Метохије, у древној прошлости, имала је функцију праћења аграрног календара и обезбеђивање родне године. Уз синкретизам, који је подразумева спој магијске моћи речи, игре и музике, организоване су, у одређено доба године, процесије које су, преко имитативне магије, призивале више силе да буду благонаклоне према човеку.

Богати записи са Косова и Метохије, који датирају од друге половине 19. века, па до најновијих теренских истраживања, показали су да је богата обредно-обичајна пракса садржавала елементе карневала, који су опстали упркос тековинама савременог живота који су потисли готово све облике архаичне свести. Строго одређена правила обреда подразумевала су прецизне облике игре, покрета и речи, који су били у функцији обезбеђивања плодности.

Коледари, додоле, лазарице, Беле покладе, само су неки облици карневализације специфични за ову етнопсихолошку заједницу у којој се преплићу пагански, старозаветни и новозаветни елементи традиционалне културе. У раду ћемо показати функцију карневала у годишњем циклусу обреда, као и њихово опирање модернизацији и токовима савремене цивилизације.

У радњама које су везане за аграрни календар налазимо драмске елементе у којима је сублимирана потреба за игром, која се најчешће исказује кроз дијалог, као основно обележје драме. Показаћемо на који начин су драмски елементи инкорпорирани у саму радњу, као и у текст појединих обреда, у којима доминира дијалог, као основно обележје драмског жанра.

Кристина МИТИЋ (Ниш)

Обнављање мита у Игри безимених (1963) Миодрага Павловића

Рад истражује како Павловић у драми *Игра безимених* (1963) користи митове и елементе античке културе као алате за преношење уметничких и друштвених идеја. Он спаја митско и античко наслеђе како би продубио значења у драми. Кроз то спајање, ствара се простор за етичка и естетска тумачења. Павловић настоји да понуди нов начин гледања на стварност. Супротставља се осећају бесмисла који је присутан у модерном свету. Мит у његовој драми има улогу да нас подстакне на размишљање о себи. Он делује као облик дубоке свести и самоспознаје. Павловићев рад је пример постмодерне драме. У том контексту, мит служи као средство за вишеструка тумачења. Он и његови савременици користе мит за изражавање важних дилема. Баве се питањима морала и стања у друштву. На тај начин се супротстављају збуњености и површности савременог доба.

Дејан ИЛИЋ (Београд)

Драмска стилизација сцене кнежевe вечере у народним епским песмама о Косовском боју

Кнежева вечера једна је од централних епизода косовске епике, она обједињује све главне актере, а у њој се преламају и сви најзначајнији идејни слојеви и мотивацијски токови косовске традиције. Ликови су постављени за трпезом као на позорници, њихово понашање обележено је етикецијом и декламовањем. Као

под светлом рефлектора, фокусирају се различити јунаци, води се рачуна о њиховом просторном размештају и постављању сцене која симболизује сјај средњовековног царства, али и његов скори расап. Анализирајући записе народних песама о Косовском боју у широком дијакхронијском луку од најстаријих приморских записа до оних из позног деветнаестог века, указаћемо на елементе драмске стилизације сцене кнежеве вечере. Разматраћемо како су позиционирани ликови, смену монолошких и дијалошких секвенци, удео приповедачевих коментара и утицај свих ових елемената на епски ритам и темпо нарације, као и на драматичност догађаја. Настојаћемо да утврдимо како се у различитим записима ова епизода односи према укупним мотивима косовске епске традиције, а нарочиту пажњу посветићемо формирању заплета и мотивацији клевете и завета косовског подвижника. Испитиваћемо драмски потенцијал формулативних структура, првенствено формулативног наздрављања.

Маријана МИТРИЋ (Пале)

*Проклета Јерина у Смедеревском благу Снежане Кутрички
(јунакиња народне пјесме као лик у савременој драми)*

Необична поетска биографија Проклете Јерине и насупрот ње постављена историјска биографија Ирине Кантакузине, чине захвалан материјал за драмску обраду. На основу историјских података не може се закључити да је Ирина по нечему била гора владарка од својих претходница Гркиња на српском двору. Међутим, српски народ ју је оптужио за многа злодјела, на крају и за пропаст српске средњовековне државе. У српској традицији постала је оличење свих негативних особина, а епитет *проклета* срастао је с њеним именом. Контроверзни лик покренуо је преиспитивачки однос у корпусу савремене српске драме и поставио питање креирања историјске и умјетничке истине. Временским измјештањем мотива градње Смедерева и необичном реконструкцијом Јерининог лика по моделу духа тврђаве, Снежана Кутрички у драми *Смедеревско благо* (2004) поставила ју је „између историје и традиције“ и приказала из људске перспективе, потенцијално склоне гријеху, као трагичну жену, показујући тако да

је народна књижевност фундаментални архетипски образац националне литературе који се обнавља и живи сваким дјелом савремене књижевности, драмским нарочито јер покреће и провоцира на дијалог и полемику.

Силвија НОВАК БАЈЦАР (Краков)

*Улога медицине у обликовању дискурса српског модернизма
на почетку XX века*

Од краја 19. века у научним радовима из области медицине, као и у књижевности и уметности тог периода, приметно је интересовање за психопатологију, и што је значајно – ови процеси су, како је приметио Одо фон Марквард, „међусобно заменљиви“. Ефекат овог трансфера – интересовања естетике за оно што је медицинско и интересовања медицине за оно што је естетско“ је, с једне стране, сциентизација књижевности тог времена, а с друге стране, литературизација психијатрије (најбољи доказ за то су, на пример, Фројдова дела). У свом излагању представићу улогу коју су у обликовању овог новог језика модернизма одиграли драмски текстови са почетка XX века.

Недељка БЈЕЛАНОВИЋ (Београд)

*Први рецепцијски талас Настасијевић драма: похвале,
критике и полемике*

У динамичном окружењу југословенске књижевне авангарде, у стваралачком колико и рецептивном смислу, занимљиво мјесто заузима појављивање Настасијевићевих драма, *Недозвани*, *Господар Младенова кћи* и *Међулушко благо*. Нема правила у вези са датумом објављивања ових драмских текстова а онда и њиховим извођењем; понекад се драма штампа прије постављања на сцену, некад се јавља само у фрагментима, а понекад се текст драмског остварења нађе међу корицама дуго пошто је већ био изведен на позоришним даскама. Критика, свакако, помно прати и једно и друго. О Настасијевићевим драмама пишу значајна имена оног времена и нашег књижевног канона у цјелини: Хамза Хумо, Десимир Бла-

гојевић, Исидора Секулић, Јосип Кулунџић, Милош Црњански. Тадашња словеначка периодика такође се осврће на поменуте Настасијевићеве текстове, сматрајући их значајном појавом у књижевној (хипер)продукцији међуратног периода. Осим текстова у врло похвалном тону, у ондашњој периодици наилази се и на оштре критике Настасијевићевог драмског писма. Писац се и сам укључује у жустру полемику, што је поступак на који се изузетно ријетко одлучивао. Све то даје додатну боју ионако врло колоритном периоду наше културе двадесетих и тридесетих година прошлог вијека.

Предраг ПЕТРОВИЋ (Београд)

Шта је жилаво у драмским комадима Владана Матијевића?

Један од најбољих савремених српских прозаиста, Владан Матијевић, аутор је три драме, објављене под насловом *Жилави комади* (2009). Једночинка *Пола бело, пола црно* је експериментална драма апсурда, *Ударна игла* је сатирични комад о политичком убиству новинара, а *Сачувати крила* је романтична драма о љубави девојке и инвалида. О Матијевићевим драмама говорићемо у контексту ауторове поетике, у којој су наглашени елементи апсурда, гротеске и црног хумора, али исто тако и у контексту поетичких тенденција у савременој српској драми.

Синиша ЈЕЛУШИЋ (Подгорица)

Нушићев Покојник и Толстојев Живи леш: семантичка функција „текста у тексту“

Сржну пажњу у саопштењу посвећујемо, по нашем суду, привилегованој семантичкој функцији интертекстуалне релације Нушићевог *Покојника* са другим драмским текстом, *Живим лешом* Л. Н. Толстоја, посебно стога јер није тешко уочити да се кључни проблем самоубиства као губитка идентитета – негације себе, у Толстојевој драми, у Нушићевом дјелу преузима без остатка. Отуда је у овоме суштаствено питање семантичке функције ”текста у

тексту” (Ј.М. Лотман): Нушићевог нескривеног цитатног преузимања и специфичности релације са гласовитим Толстојевим драмским дјелом. Показаће се да управо овај поступак (цитатности и монтаже) конституише битно метазначење драмског текста које врхуни у радикалном Нушићевом антрополошком песимизму: базичном трагичном доживљају егзистенције за коју се, судећи по упоредној анализи *Покојника* и *Живог леша*, више не може наћи никакво спасоносно рјешење.

Бојан ЈОВИЋ (Београд)

„Спиритистичке” драме Бране Цветковића

У саопштењу се разматрају основне тематске, структурне и идејне поставке „спиритистичких” комедија Бране Цветковића (1874–1942), истакнутог српског књижевника и позоришног радника. Корпус анализираних дела обухвата како оригиналне Цветковићеве наслове тако и прераде и преводе („Духови из асталчета”, „Живи мртваци”, „Мртвачко коло”, „Наредба са оног света”, „Покојница”), објављене или сачуване у рукопису. Цветковићеве комедије у три чина, једночинке, краће сцене и монодраме обухватају теме некритичког прихватања помодних трендова и сујеверја, међу којима се издваја и тематизовање живота на другом свету односно опстанка душа после човекове смрти. Цветковић, истакнути сатиричар, имао је према спиритизму унеколико умерен критички однос у распону од исмевања до толерисања. Анализе се доводе у везу са наглашеним занимањем за спиритизам у српском друштву са краја XIX и почетка XX века и општим особинама спиритизмом обележене књижевности у нашој и иностраним културама.

Наташа КАТИЋ (Нови Сад)

Еротски елементи у драми После милијон година Драгутина Илића

Читајући драму *После милијон година* Драгутина Илића (1858–1926), могуће је уочити неколико различитих видова испољавања еротских елемената и мотива. Идеја овог излагања јесте да се ти различити видови уоче, те да се утврди њихова позиција и значење у оквиру ове (антиутопијске) научнофантастичне драме. Еротски елементи одвијају се пре свега на плану текста и део су онога што ликови драме изговарају, али се на плану сцене то еротско увек одвија иза завесе, те ће и део нашег излагања бити посвећен управо овом прикривеном аспектима. У овој драми појављују се ликови људи и ликови бића Духосвета. Једна од највећих разлика између њих јесте постојање емоција код људи, односно њихово непостојање у случају цивилизацијски „супериорних“ представника Духосвета. Управо на тој разлици почива и немогућност остварења еротског потенцијала у овој драми. Та немогућност доводи до чврсте повезаности Ероса и Танатоса, а део излагања биће посвећен тумачењу те (не)очекиване повезаности у драми. Напослетку, једна од главних карактеристика ликова Духосвета јесте управо њихова асексуалност, стога ће део нашег излагања бити посвећен појашњењу ове њихове особине, а у контексту анализе функције еротских елемената у драми *После милијон година* Драгутина Илића.

Марија ГРУЈИЋ (Београд)

*Коштана као телесна архетипизација људског
нематеријалног искуства*

Овај рад указује на оне аспекте *Коштана* Борисава Станковића који омогућавају да се ова драма чита и доживљава као скуп архетипских модела телесног уобличења људске потребе за материјализацијом оностраних, тежње за апсолутом, жудњом за испуњењем емоције, и повратком у рај савршене среће и склада. Јунаци ове драме теже за искуством коме не знају име, форму, карактеристике, али га кроз одређене видове оваплоћења препознају као нешто што се може у простору и времену доживети. Ова драма истражује питања материјализације емоције путем гласа, или оваплоћење жудње за срећом, младошћу и лепотом у појави младе Коштана, или, пак жудње за бесконачном и неописивом слободом, коју Коштана означава речју „тамо“. Камерни амбијент грађења

драмског конфликта на чудесан начин успева да успостави универзални филозофски механизам разумевања људског искуства путем уметничке архетипизације ликова и језичког израза. Анализом кључних делове драме *Коштана*, открива се вера људског субјекта да свака спознаја апсолутне чежње мора имати свој материјални модус постојања, који, међутим, препознат и уочен као такав, истовремено и долази у сукоб са материјалношћу људског бића.

Марија ВОШТИЋ (Београд)

Драмски простор у Станковићевој Ташани

Рад представља покушај да се одгонетне феномен простора у драми *Ташана* Боре Станковића и да се укаже на значај који он има у осветљавању психолошке карактеризације јунака. Простор је у овој драми обележен вишеструком симболизацијом, али и различитим митолошким аспектима, указује на богатство и моћ, али и егзистенцијалну спутаност удовице у патријархалном друштву. Показује се да управо преко њега, зависно од психологије личности, историјског тренутка и социолошког и етичког контекста можемо пратити непрекидни сукоб између константног и променљивог, слободе и нужности, индивидуалног и колективног, приватног и јавног. Посебна пажња посвећена је увидима о улози простора коју заузима у односу на егзистенцију главне јунакиње у драми.

Лидија ТОМИЋ (Никшић)

Драме Жарка Команина у спектру егзистенцијалних тема

Драмски опус Жарка Команина је значајан дио његовог укупног књижевног опуса. Написао је драме: *Пророк*, *Пелиново*, *Огњиште*, *Тимочка буна*, *Вожд Карађорђе* и *кнез Милош*, *Годо је дошао по своје*.

У првој драми тематизује се старозавјетни мотив обећане земље и судбински пут Мојсија и „народа Израилског“. Митска и библијска тема су подтекст егзистенцијалних тема у драми, отворених у свевременој дијагонали људских врлина и слабости.

Драме *Пелиново* и *Огњиште* карактерише историјски контекст библијских тема у оквиру тема рата и револуције. Драме патријархалних породица и ликова резултат су трагичних раскола и увијек актуелног сукоба зла и добра. Драме *Тимочка буна* и *Вожд Карађорђе и кнез Милош* захватају историјско доба којим, такође, аутор актуализује сукобе два и више разлога постојања.

Драма *Годо је дошао по своје* кулминира тему људског пада, имајући у виду да разобличава негативне особине модерног доба и друштвених односа.

Предмет анализе биће усмјерен на начин којим аутор универализује драмске ситуације и уводи их у симболична значења људског пораза.

Стеван БРАДИЋ (Нови Сад)

Грађанске фантазије о маргини: ране драме Милене Марковић

Ослањајући се на критичку теорију овај рад анализира рани драмски опус Милене Марковић (*Павиљон, Шине, Брод за лутке*) као специфичан феномен у савременом српском театру, у којем буржоазија проналази одговарајућу форму за инсценацију сопствене фантазије о контракултури и друштвене другости. Кроз детаљну анализу тематских, стилских и идеолошких аспеката њених драма, истражује се начин на који ови текстови функционишу као културни производи који истовремено присвајају и естетизују фигуре радничке класе, маргинализованих идентитета и насиља, не суочавајући се са сопственим класним позицијама и структурама моћи. Есеј разматра како Марковићкине драме користе експресивни, често брутални језик и фрагментарну драматургију да би произвеле ефекат аутентичности, док истовремено остају унутар оквира институционалног театра и доминантних културних имагинарија. Кроз теоријске оквире естетизације субверзије и идеолошке функције уметничког представљања друштвене маргине, рад поставља питање у којој мери оваква драматургија отвара простор за критичку рефлексiju, а у којој потврђује и репродукује фантазије урбане елите о сопственом учешћу у алтернативној култури.

Весна ЦРЕПУЉАРЕВИЋ (Београд)

*Структурне одлике драмског стваралаштва Милене
Марковић*

У раду ће се, пратећи десет досад написаних драма Милене Марковић, обратити пажња на то како се мењала и развијала драмска форма ауторке, у потпуности настала у оквиру пост-драмског кључа, изучавана из различитих углова модерних драмских теорија. Пратиће се опстанак драме, упркос њеном разарању на све веће фрагменте кроз свих десет драма, а проучавање структурних одлика пратиће и истраживање о жанровским поигравањима у поменутих драмама. Истраживање жанрова и форме биће поткрепљено и односом са садржајем самих драма, те ће на крају и бити успостављен одговор на питање шта је све то што савремена драма јесте и може да буде.

Бојан ЧОЛАК (Београд)

*Идентитет у расцепу: транзиција, отуђење и носталгија у
драми Хадерсфилд Угљеше Шајтинца*

Драма *Хадерсфилд* Угљеше Шајтинца тематизује идентитетску кризу у контексту друштвене и културне транзиције постсоцијалистичке Србије. Кроз ликове који су заробљени између прошлости и неизвесне будућности, Шајтинац истражује феномен отуђења, емиграције и носталгије као одређујућих чинилаца њиховог идентитета. Главни јунаци драме суочавају се с губитком чврстих ослонаца, немогућношћу комуникације и недостатком аутентичног простора припадања, што доводи до расцепа између личног и колективног идентитета. Овај рад анализира како драмски дискурс обликује осећај дезоријентације и егзистенцијалне празнине код ликова, те на који начин носталгија функционише као механизам отпора, али и као извор додатне фрустрације.

Милош УТВИЋ (Београд)

Развој електронског корпуса драмских текстова на српском језику и његове примене у изучавању српске књижевности

У протеклих пола века, захваљујући развоју информационо-комуникационих технологија и дигиталних језичких ресурса, посебно електронских корпуса, корпусна лингвистика се наметнула као корисно средство приликом истраживања језика. Употреба корпусне лингвистике више није под знаком питања, већ шта од ње још може да се добије, поготово после наглог развоја вештачке интелигенције у двадесет и првом веку. Током последње две деценије доступне су разне верзије једнојезичних и вишејезичних (углавном паралелних) корпуса српског језика, специјализованих и општих. У овом раду се разматрају перспективе развоја специјализованог електронског корпуса драмских текстова на српском језику за чију припрему су почетни кораци углавном исти као и код осталих корпуса (утврђивање листе текстова, прикупљање и обрада грађе у форми дигиталног текста, као и одговарајућих библиографских метаподатака). Међутим, структурна анотација и аутоматска анализа текста захтевају додатни напор с обзиром на специфичан формат драмског текста и његову лексику разговорног језика. Рад се бави решавањем наведених проблема, као и могућим применама електронског корпуса у књижевним и лингвистичким истраживањима драмских текстова.

Мина ЂУРИЋ (Београд)

Коментари Милутина Бојића поводом европске драмске књижевности

На размеђу прве и друге деценије XX века Милутин Бојић се, поред осталог, посебно интензивно посветио и сагледавањима позоришних дешавања, при чему се нарочито издваја и изнијансирана пажња усмерена ка сценски представљеним иностраним делима, а поводом којих је Бојић објављивао чланке у *Дневном листу*, *Пијемонту*, *Делу* и др. Шта је из репертоара руске, француске, немачке, нордијске, италијанске, енглеске или мађарске

драме привлачило Бојићева интересовања? Ка чему је упућен Бојићев критички тон? Које преображаје у европским драмама Бојић примећује и посредством којих интерпретативних модела им приступа? Како, коментаришући и драмска дела Чехова, Ростана, Шницлера, Хауптмана, Бјернсона, Хамсуна, Ибзена, Данунција, Вајлда, Ленђела и других, Бојић обликује своје увиде о концепцијама српског театра у односу на временски блиска европска позоришна остварења? Имајући у виду и претходна тумачења деловања Милутина Бојића као верног опсерватора позоришних збивања свога доба, у овом истраживању се издвајају и анализирају начини на које је Бојић перципирао модернистичке елементе у драмским текстовима, суптилно обележавајући значајне поетичке искорак у европским традицијама, који су се неумитно рефлектовали и на разумевање позиције властитог стваралаштва.

Горан КОРУНОВИЋ (Београд)

Свет мртвих у послератној српској драми (Милица Новковић, Душан Ковачевић, Синиша Ковачевић)

У раду ће се тумачити начини обликовања и приказивања света мртвих у послератној српској драми, и то у драмским текстовима *Камен за под главу* Милице Новковић, *Сабирни центар* Душана Ковачевића, и *Српска драма* Синише Ковачевића. Анализираће се поступци организације простора наднавног света, као и видови концептуализације (мртвих) драмских јунака. Узимаће се у обзир фолклорна потка драмске репрезентације мртвих (*Камен за под главу*), метафизичко-културолошка димензија представе оностраног света (*Сабирни центар*), као и идеолошке импликације (*Српска драма*). Уз ослањање на поједине теорије драме (Клоц, Саразак, Сонди) сумираће се сродности и разлике у драмској репрезентацији света мртвих у издвојеним драмским текстовима.

Тамара ЉУЈИЋ (Лепосавић)

Обрачун без дистанце: Савремена српска драма у загрљају историје – случај Синише Ковачевића

Историјска драма у српској књижевности од самих почетака суочава се са теретом историјске грађе и потребом за критичком дистанцом. Тај проблем, уочљив у различитим поетичким периодима, остаје актуелан и у савременој драми, што потврђује стваралаштво Сенише Ковачевића. У раду се анализирају две његове драме – *Велика драма* и сценска адаптација романа *Године врана* – као пример различитих поетичких приступа историјском материјалу. Циљ рада је да покаже да драмско уметничко дело које тематизује историју захтева одмак од идеолошке репрезентације у корист универзалне сценске релевантности. Ови примери показују да историја, ако није уметнички преобликована, може постати драмски вишак који потискује поетичке потенцијале и умањује уметничку вредност текста.

Дуња РАНЧИЋ (Београд)

Канонски, без рата: антологизација савремене српске драме

У раду се испитује процес антологијског осмишљавања и вредновања српске драме од Другог светског рата до данас. *Антологија савремене српске драме* Слободана Селенића (1977), *Савремена драма I–II* – у такође антологијској Нолитовој едицији *Српска књижевност* – Владимира Стаменковића (1987), али и овоговековна дводелна антологија *Предсмртна младост / Историја & илузија* (2006/2007) Весне Језеркић и Светислава Јованова издвојене су као три тренутка антологичарског освртања према непосредној књижевној прошлости. Антологијски протоколи изложени у предговорима Селенића и Стаменковића, у којима се уз критеријуме избора даје и на различитим темељима успостављена представа о идентитету савремене драме, оријентисани су према књижевноисторијском и теоријско-поетичком начелу, што посебно чини занимљивим готово потпуно преклапање самих избора највреднијих драма у њиховим књигама. Каноничност оваког избора потврђена је и каснијим непроблематичним третманом обе ове књиге као српске антологијске драмске традиције, на коју се може ослонити и са њом ући у дијалог, а без потребе за оспоравањем, карактеристичним за смене поетичких парадигми у

књижевним родовима у којима се канон доживљава као чвршће задат.

Маја МЕДАН ОРСИЋ (Нови Сад)

Надреалисти у позоришту

У раду ћемо испитати однос који су српски надреалистички писци имали према институцији позоришта, имајући у виду њихову критику статуса уметности у грађанском друштву. Противречност надреалистичког виђења позоришта подразумева са једне стране Артоов и Витраков ангажман, а са друге Бретонову маргинализацију позоришта. Наши надреалисти, Марко Ристић, Душан Матић, Милан Дединац, Оскар Давичо се о овом феномену изјашњавају спорадично у својим есејима, док неки од њих пишу драмске форме али и позоришне критике. Посебну пажњу посветићемо *Позоришним хроникама* Милана Дединца, који је својевремено био и уметнички руководиолац па касније управник Југословенског драмског позоришта, а у својим критикама, објављиваним најпре у периодици, даје драгоцену слику послератног репертоара, и анализира динамику, како сам тврди, „једног веома значајног и преломног периода наше позоришне уметности”.

Милица КЕЦОЈЕВИЋ (Београд)

Драгослав Михаиловић као драмски писац

Полазећи од чињенице да драмски опус Драгослава Михаиловића већ деценијама стоји у сенци његовог приповедачког корпуса – штавише, сам писац је рад на драми сматрао „секундарним“ пољем свог деловања – и, следствено, чињенице да су Михаиловићеве драме, са изузетком можда *Кад су цветале тикве*, слабо проучене, намеравамо да испитамо пре свега природу јунака који се у њима јављају, затим простор и време у коме се радње тих драма одвијају, те језик којим су остварене. Не губећи из вида околност да је већина ауторових драмских текстова настала на „инспирацијама“ из његових прозних дела, покушаћемо да

успоставимо паралеле и утврдимо сличности међу различитим жанровима, које се очитују – претпоставка је – превасходно на нивоу тематско-мотивске структуре.

Јелена АНЂЕЛКОВИЋ (Хамбург)

Лилика Драгослава Михаиловића у кључу композитне уметности – од приповетке до драме

Полазећи од приповетке *Лилика* (збирка *Фреде, лаку ноћ*, 1967), рад се фокусира на прелаз прозног текста у драмску структуру, разматрајући кључне одлике драме као композитне уметности. Иако је у основи прозна и наративно обликована техником унутрашњег монолога, Лиликина дијалошка напетост и емотивно набијена социолошка перспектива обезбеђују њену транзитивност у драмске медије – сценску монодраму, радиодраму и филм. Радиофонска адаптација у Аустрији (ОРФ, 1972) открива звучну димензију драмског текста и приближава га радијском перформансу. Филмска адаптација из 1970. године експлицира телесност трауме. Ове интермедијалне верзије указују на продуктиван однос између драме, филма и звучне уметности. Рад има за циљ да покаже да је *Лилика* хибридни текст на граници прозе и драме, који у другим медијима добија посебан израз. Анализа ће бити усмерена на следеће аспекте: драмску структуру, јунакињу, језик, време и простор. На крају, рад ће проблематизовати позицију овог текста у историји српске драме.

Наташа СТАНКОВИЋ ШОШО (Београд)

Савремени приступи у проучавању комедија Бранислава Нушића у наставном контексту

У раду се анализира примена иновативних приступа током наставне интерпретације репрезентативних Нушићевих комада (једночинке *Кирија* и *Аналфабета*, комедије *Сумњиво лице* и *Госпођа министарка*) у савременој настави. Подробно се тумаче Нушићеве једночинке и комедије са литерарног и театролошког

становишта и сагледава се како увођење иновативних приступа у наставни контекст (применом драмског метода и разноврсних позоришних активности, поредбеним тумачењем драмског текста и његове сценске реализације, критичким просуђивањем позоришних представа, театролошким увидом у литерарни предлог, сценским стваралаштвом ученика/студената) доприноси студиозном проучавању поменутих комада. У завршном делу рада указује се на који начин примена савремених драмских приступа унапређује наставно тумачење репрезентативних Нушићевих остварења, подстиче код читалаца истраживачки увид у позоришну историју комедиографских остварења, њихову рецепцију код публике и оцену у позоришној критици.

Владимир ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ (Београд)

Драмски текстови за децу 21. века: интерпретативни и методички аспекти

У претходних четврт века настао је значајан број драмских текстова за децу који завређују комплекснију анализу и иновативнији методички приступ у васпитно-образовном контексту. Стога је циљ овог текста двојак: 1) да упути на драмска дела савремених и афирмисаних децјих аутора – попут Бранка Стевановића, Дејана Алексића и Јасминке Петровић – која заслужују темељнију критичко-интерпретативну рецепцију, те да демонстрира могуће правце једне такве рецепције, а онда и 2) да укаже на могућности актуализације ових текстова у предшколском и школском, институционалном и ванинституционалном оквиру, уз адекватно методичко моделовање. У коначници, упознавање претчиталаца и младих читалаца са овде анализираним делима требало би да допринесе васпитавању критичке рецепције драмских текстова намењених деци, али и култивисању естетског чула за сусрет са сложенијим драмским структурама и значењима.

Снежана БАШЧАРЕВИЋ (Лепосавић)

Структура, композиција и техника у драмама за децу
Радмиле Кнежевић

Савремена српска драма на подручју Косова и Метохије није у довољној мери развијена и проучавана. Прилично заостаје за поезијом и прозом. Лагани помак запажен је у драмском стваралаштву за децу, где се својим књижевним опусом издваја глумица и писац Радмила Кнежевић. Рад има за циљ да размотри структуру, композицију и технику у њеним књигама драме: *Четири драме за децу*, *Поклони се и почни* и *У потрази за Љубицом*. Применом аналитичко-синтетичке методе успоставићемо комуникацијски однос међу наведеним комадима, јер се у сваком од њих потенцира на васпитању, љубави и пријатељству кроз радњу, лица, тачке гледишта, сцене, дијалоге, монологи. Извешћемо закључак да ауторка кроз игру у драми децу упућује на чаролију која им је веома потребна, а то је позориште.

Милена ЗОРИЋ ЛАТОВЉЕВ (Нови Сад)

Дете и детињство у Рјечнику из књижевних старина српских

Циљ овога рада јесте да се да допринос истраживању положаја детета и његовог места у друштву и култури средњег века. Анализом ће бити обухваћена речничка грађа дата уз одреднице које се односе на *дете*, *детињство*, *младост*... У раду се, поред истраживања средњовековне културе, полази и од новијих истраживања која се баве местом детета како у српској средњовековној књижевности и уметности, тако и у савременој књижевности за децу која се ослања на средњовековну традицију. Поређењем Даничићеве грађе дате у *Рјечнику из књижевних старина српских* с резултатима ових истраживања, показаће се, претпостављамо, и Даничићев однос према појмовима *дете* и *детињство* у контексту средњовековне културе.

Саша ЂУКИЋ (Бијељина)

*Осврт на Ревизију правописа српско-хрватског језика из
1912. године у Босни и Херцеговини*

У раду се анализира језичка ситуација и уредба Земаљске владе за Босну и Херцеговину из 1912. године која се односи на ревизију Вук-Даничићевог фонетског правописа који је у БиХ званично уведен 1883. године.

Јелена ВАСИЉЕВИЋ (Београд)

*Значај и улога књижевне и позоришне периодике у изучавању
српске драме XIX века*

Реферат чији је циљ сагледавање улоге периодичке грађе приликом истраживања развоја српске драме XIX века део је ширег истраживања рецепције драматургије Фридриха Шилера на српску драму XIX века у оквиру ког су, између осталог, анализирани и књижевни и позоришни прилози који се тичу српске драмске књижевности XIX века. Утицај стваралаштва Фридриха Шилера, будући уско повезан са развојем институција у српској култури, био је условљен уредничким концепцијама књижевне и позоришне периодике које износе захтеве за неговањем српске културе и развојем српског културног идентитета. Стога је и унутар књижевне периодике првих деценија XIX века превођена Шилерова поезија, док ће се у другој половини XIX века, упоредо са оснивањем позоришта и развојем позоришне периодике распинути и утицај драмског стваралаштва Фридриха Шилера. Књижевна периодика наведеног периода била је индикатор јавног и књижевног мњења у оквиру ког се показује да утицај овог немачког књижевника на српску књижевност и српску драму континуирано траје све до краја XIX века, док анализа позоришне периодике указује на разлику у рецепцији позоришне публике и књижевних стваралаца наведеног периода.

. Александар ПЕЈЧИЋ (Београд)

Читање комедије: ништа није смешно (оцена – пресуда – заборав)

Истраживачка пажња се усмерава на утицај позоришне критике на обликовање рецепцијске свести и естетичких судова о српској комедији извођеној на сцени Народног позоришта од краја XIX века до 1941. године. У том периоду у српској науци о књижевности комедија није била нарочито цењена, а њен статус није много унапређен ни у нашем времену. На примеру репрезентативних аутора и њихових комедија, од којих је најпознатији Бранислав Нушић, указаће се на то да су позоришни рецензенти и књижевни критичари заправо имали мало разумевања за протејски карактер комедије и њене жанровске специфичности, те у великој мери утицали на касније истраживаче заводећи на погрешну помисао да је реч о одреда мање уметнички вредним текстовима. Вредновање комедије и њених врста од стране критичара у великој мери је било погубно по ауторе и њихов каснији рад. Те оцене остале су као сведочанство једног времена, естетике и уметничких достигнућа комедије што се одразило и на њено релативно запостављање на српским сценама, као и на каснију рецепцију и незавидан статус српских комедиографа. У раду ће зато поћи и од нових инструмената анализе, скренути пажња на нужност познавања театролошких аспеката, у првом реду сценских условности, као и поетичких особености комичких жанрова.

Бранко ВРАНЕШ (Београд)

Ране „комедије” Иве Андрића и Милоша Црњанског

Андрићева једночинка у рукопису са накнадно дописаним насловом *Конац комедије*, премда објављена у *Свескама Задужбине Иве Андрића* сада већ далеке 1985. године, недовољно је позната у књижевној јавности. Приређивач рукописа Предраг Палавестра датирао је Андрићев драмолет у период између 1914. и 1918. године, одричући му сваку књижевну вредност. Андрићев први драмски покушај може се, независно од питања естетске успелости, упоредити са првом драмом Милоша Црњанског *Маска* из 1918. године, која носи поднаслов *поетична комедија*. Посебну пажњу

тумача захтева однос према жанру комедије и проблему смеха у раним комадима Андрића и Црњанског, који показује важне сличности и још важније разлике између погледа на свет двојице младих писаца.

Горан РАДОЊИЋ (Никшић)

Укрштање жанрова у драми Маска Милоша Црњанског

Већ самим вишезначним поднасловом „поетична комедија“, у драми *Маска* Милоша Црњанског упућује се на укрштање жанрова. И у самом тексту на више нивоа може се пратити како се значења остварују употребом, модификовањем и проблематизовањем различитих жанровских конвенција. Тај поступак, као и самосвијест о томе – о чему, између осталог, говори упућивање таквих сигнала у насловима или поднасловима, карактеристичан је за текстове Црњанског, а и за модернизам као правац. У раду се прави и осврт на драму у стиху, и на то како је еволуирао њен статус у жанровском систему.

Марија БЛАГОЈЕВИЋ (Београд)

Улога дидаскалија у драми Конак Милоша Црњанског

Историјски подаци о владавини краља Александра идеална су фабула за литерарно драмско остварење у коме је Милош Црњански могао још једном да обради своју омиљену тему – неспоразум појединца са средином. Однос драмског и историјског највише је приметан у дидаскалијама, које имају веома значајну улогу у обликовању атмосфере, карактеризацији ликова и усмеравању сценске интерпретације. Црњански користи дидаскалије како би дочарао историјски контекст и нагласио драматичност догађаја краљевског пара. Истовремено, оне су средство за наглашавање симболике и мотива који се провлаче кроз драму, чиме се додатно осветљавају ауторови ставови и поруке. Имајући то на уму, дидаскалије у драми *Конак* имају врло занимљиве улоге на које, савременим теоријским приступима, треба указати и самим тим интерпретирати

Милица ЋЕСАРЕВИЋ (Београд)

*Архетипска дозивања у Недозванима Момчила
Настасијевића*

У раду се као својеврсна „улазница” за тумачење смисла Настасијевићеве драме *Недозвани* узима метатеатрална форма – *драма у драми*. Метатеатарско, у датом контексту, призивајући архетипски образац као херменеутички кључ, постаје окидач игре дозивања и неодзивања јунака који нису кадри да се међусобно препознају. Децентрираност њихових бића, ишчитана кроз просторну симболизацију, отвара питање пренамножености супротности – сила Ероса и Танатоса, водећи нас ка одредници *тамног утопизма*. С тим у вези, важне чиниоце разматрања представљају формални и поетички опсези, а пре свега препознавање и истицање жанровског комешања.

Светлана МИЛАШИНОВИЋ (Нови Сад)

Рецепција драмског опуса Момчила Настасијевића

У есејистичком тексту *Драмско стваралаштво и позориште код нас* Настасијевић говори о органској целини коју, када је реч о драмској уметности, образује троугао стваралац – глумац – публика: „И ни у којој уметности као у овој судбина дела није у толикој мери условљена, није толико у рукама оних који, глумећи, својим животима остварују га, и који, посматрајући га, сликом доживљаја постају живи учесници у њему.” Према томе, сваки могући раскорак, макар и несвесно направљен, између драматичара и глуме, глуме и публике кобан је за развој драме. Према томе, циљ овог истраживања је да кроз рецепцију Настасијевићевих драмских текстова покаже колико је тај раскорак био пресудан за судбину Настасијевићевих драма, како при њиховој књижевној интерпретацији, тако и при сценском извођењу.

Нина СТОКИЋ (Нови Сад)

Појединац и идеологија у драмама *Бертове кочије или Сибил* Велимира Лукића и *Чисти и нечисти или чудо у Јабнелу* Борислава Пекића

У раду ће у компаративном кључу бити сагледане драме *Бертове кочије или Сибил* Велимира Лукића и *Чисти и нечисти или Чудо у Јабнелу* Борислава Пекића. Пекићева драма, објављена 2006. године, а први пут емитована као радио-драма 1975. године, настала је на основу приче о чудесном исцељењу губавке Егле из дела *Време чуда* (1965). У Лукићевој драми из 1963. године, Сибил, лутка коју је оживео Свен, одбачени филозоф и алхемичар, како би створио идеалну заједницу, жртва је наметнутих мерила проматрања света, као и Пекићева јунакиња Егла. Чудесно деловање Христа успоставља се као неповољно по Еглу, будући да не бива прихваћена међу чистима у Старом Јабнелу, нити међу нечистима у Новом Јабнелу. Сибил, изабрана да буде пример фигуре неморала у Свеновој марионетској заједници у имагинарном простору и времену, бива изопштена. Лишене слободне воље, Егла и Сибил, иступају из поларизованих заједница, те одлазе у простор могуће слободе, стога ће у фокусу анализе бити ове две јунакиње. Рад испитује подударности и специфичности алегоријског принципа расклапања идеолошког механизма у ове две савремене српске драме, имајући у виду драмске поетике оба аутора, као и друштвено-политички тренутак њиховог настајања.

ПРЕВОДИ, ИЗВОЂЕЊА И
РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ ДРАМЕ У
СЛОВЕНСКОЈ И
НЕСЛОВЕНСКОЈ СРЕДИНИ

Ана КРЕЧМЕР (Беч)

*На почецима српског позоришта – комедије Емануила
Јанковића*

Преводи и адаптације страних подлога играју битну улогу у формирању књижевних језика. На српском говорном и културном тлу такав подухват за стварање писменог израза који би одговарао захтевима и потребама новог доба, представља славеносрпска културно-језичка традиција. Срби су пре тога вековима гајили и чували стару културну парадигму православних Словена која је била изричито сакралне природе – а њен језик био је језик вере и цркве. Након пресељавања током Велике Сеобе Срби су се затекли у новом и у више погледа туђем окружењу. Формирање нове, световне, грађанске културе био је неопходан корак у борби за опстанак и очување етничког, верског и језичког идентитета Срба. Један веома занимљив огранак те славеносрпске културе представљају први српски позоришни комади – у жанровском репертоару старе Православне Славије, који је био готово у целини сакралне природе, драма начелно није ни могла да постоји. Емануило Јанковић, један од најнапредних српских аутора и интелектуалаца позног XVIII века, заслужан је за то да је упознао српску публику са овим новим жанром. Наш рад покуша да представи различите аспекте његова стваралаштва на овом подручју – жанровске, језичке, стилске и др.

Ендру КОРИН (Монтереј)

Прва књига Самуилова у преводу Ђуре Даничића

Одавно је утврђено да је Ђуро Даничић користио латински текст Имануела Тремелиуса као основни извор за свој превод Старог завета на српски језик. Али ово је општа констатација која не мора да важи за сваку појединост у Даничићевом преводу. Познато је, између осталог, да је Даничић користио Вуков превод појединих старозаветних израза који су цитирани у Новом завету. Гледано из шире перспективе, Даничићева употреба Тремелиусовог превода је само један, наравно централни, угао кудикамо ширег питања о месту његовог превода у историји текста Старог завета међу Србима, и

како се та историја уклапа у целокупну историју превођења хебрејске Библије. А та најшира историја није статична, него се мења у корак са развојем критичког проучавања библијског текста. Даље, питања која се постављају у вези са Старим заветом у целини понављају се у односу на сваку појединачну старозаветну књигу, јер међу њима постоји велико шаренило у стилу, идеологији и духу, па чак (поготово између књига насталих пре и после вавилонског изгнанства) и у самом језику. Све ове перспективе могу оставити трагове у преводима на савремене језике. Овај реферат покушава да обликује нека од ових питања у односу на Прву књигу Самуилову. Та књига игра кључну улогу међу историјским књигама Старог завета, јер садржи почетак континуираног приповедања догађаја који кулминирају Давидовим помазањем за краља израелског и настављају до пада јудејског краљевства 586. пре наше ере.

Роберт ХОДЕЛ (Хамбург)

Немачки превод Коштана Борисава Станковића

Године 1986. појавио се немачки превод Станковићеве музичке драме *Коштана*. Превод Сузане Л. Ајер објављен је у библиотеци *Vorträge und Abhandlungen zur Slavistik*, са коментарима и опширном интерпретацијом.

Главна питања Карактеризације превода:

- Да ли су песме у преводу очуване у оригиналу или преведене на немачки? Да ли се преводилац наслања на постојеће преводе (на пример, у случају песме „Славуј-пиле, не пој рано“: Gerhard 1828, Talvj 1853)?

- Како би требало да изгледа извођење драме (да ли има описа инструмената, гардеробе, историјског оквира...)?

- Како се преводи врањски говор? Турцизми? Колоквијални и поетички стил?

- Како се преводи Станковићева „преломљена“ реченица?

Јелена МАКЕВИЋ (Скопље)

*Паралелно читање и адаптација реплика из Коштана Б.
Станковића у српском и македонском језику*

Рад настоји да прикаже начин на који се Станковићева „Коштана” интерпретира, преводи и адаптира у македонском језику. Као темељ за ово истраживање послужила је настава српског језика као изборног на Филолошком факултету „Блаже Конески” у Скопљу. Овоме приступамо с две тачке гледишта: 1) језичке: читање и превођење, а онда и интерпретација драме изводи се у словенској средини, на језику који је веома близак српском и који има тесне везе са призренско-тимочким дијалектом, на ком „Коштана” почива. Почетна хипотеза била је да, ако се усмери посебна пажња на Миткине реплике, неће бити потребе за посебном адаптацијом лексичких и граматичких дијалектизама, што је и потврђено; 2) културолошке: радња драме смештена је у Врање, веома близу Македоније, па се и у том погледу развијају многе културолошке и историјске паралеле. Познавање историјских прилика на Балкану почетком XX века, као и културолошких оквира (нпр. патријархат) испоставља се као веома познато студентима који ову драму читају и преводе.

Оксана МИКИТЕНКО (Кијев)

*Пренети иронију: о преводима комедија Зорана Божовића
Свадбени марш и Дијамантска огрлица*

Једна од основних функција жанра комедије је иронично релативизовање вредности. Теза је посебно актуелна за друштвене средине у прелазу, када су признате вредносне категорије и појаве – историјске, друштвене, породичне и др. – подложне ревизији и доживљавају поновно проценивање. Жанр комедије иронично се дескакрализује илузорни поглед грађанског света, а на тај начин демитологизира стварност. Такве пријеме налазимо у комедијама Зорана Божовића, које представљају широки низ жанровских категорија – од класичних комедија ситуација до комедија интриге и еротскополитичких. Аутор је истакнути мајстор сатиричног жанра, у том броју и кратких прича, у којима следи традицију националне сатире, а такође начела класичне словенске књижевности. Заснован

на дубоком познавању Чеховљевог и Гогољевог сатиричних дела ауторски текст филигрански је тачан, сажет и лак, утолико пре његова драмска дела, одликована низом награда и преведена на многе светске језике, увек је препознатљива.

У овом излагању настојимо приказати у којој мери у преводима комедије *Свадебни марш* (1982) и криминалистичке игре *Дијамантска огрлица* (1988) (у нашем преводу 1997), разоткривена је ауторска замисао и пренета полифонија савременог мегаполиса (са његовим топографијом и вревом градског фолклора, међупородичним сленгом и омладинским жаргоном), а у исто време сачувана је ауторска стилистика топлог хумора и танке ироније.

Дејан АЈДАЧИЋ (Гдањск)

*Српске комедије у Пољској (Стерија, Нушић, Душан
Ковачевић)*

Српске комедије су на пољским сценама играње ређе него комедије пољских комедиографа у Србији, па је и број аутора и број комада играних и преведених комедија српских аутора мањи. У излагању ће бити наведена извођења комедија Јована Стерије Поповића, Бранислава Нушића и Душана Ковачевића, како у гостовањима српских театара, тако и у поставкама пољских позоришта. Биће указано и на објављене преводе три српска комедиографа и рецепцију њихових дела у Пољској.

Малгожата ФИЛИПЕК (Вроцлав)

*Српска драма и позориште у Пољској између два светска
рата. Casus „Јован Владислав“ Момчила Настасијевића*

Међуратни период је био време интензивне културне размене између новостворених словенских држава, Пољске и тадашње Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (а затим Краљевине Југославије). Српска драма је у ово доба, у поређењу са поезијом и прозом, заузимала мало места у свести пољских примаоца књижевности. Међу дела с којима су се пољски примаоци књижевности и културе могли срести спадају Нушићева *Госпођа*

министарка (Pani ministrowa) у преводу Едите Галушкове и историјска трагедија Момчила Милошевића *Јован Владислав (Jan Władysław)* у преводу Станислава Папјерковског. У раду ће ме занимати трагови интересовања за српску драму и сценски живот у Србији забележени у пољској штампи тог периода, а нарочито за Милошевићеву драму *Јован Владислав* која је била извођена на пољским позорницама.

Димка САВОВА (Софија)

Преводилачка решења у преводу комедија са српског на бугарски језик

У раду се анализирају и упоређују бугарски преводи неких комедија Б. Нушића. Преводи су из различитих временских периода, што омогућује сагледавање евентуелних тенденција и на дијахронијском плану. Издајају се особине које су проузроковане како специфичношћу те врсте превода тако и индивидуалним преводиочевим приступом.

Љиљана БАЊАНИН (Торино)

Бранислав Нушић на италијанском: рецепција и преводи

Рецепција драмског и прозног опуса Бранислава Нушића у Италији остала је у сенци, како у оквиру србистичких истраживања, тако и у италијанској славистици. У првом делу реферата ћемо понудити преглед превода Нушићеве прозе који се своди на неколико приповедака с почетка 20. века у италијанској периодици и на роман *Опитинско дете*, објављен 1950. године.

Фокус реферата ће бити два италијанска превода Нушићевог драмског дела: хронолошки први је историјски фрагмент у једном чину *Кнез Иво од Семберије* објављен 1907. године у фирентинском часопису „La Nuova Rassegna bibliografico-letteraria“. Други је необјављени превод комедије *Покојник*, резултат дипломског рада одбрањеног на Универзитету у Торину академске године 2019/2020. Циљ је да се представе два различита преводилачка поступка временски лоцирана у епохама које дели више од сто година, да се у

вези са тим испита избор преведених текстова и да се евентуално утврде могући разлози ограничене рецепције Нушићевог дела у Италији.

Персида ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО (Пескара)

Преводи драма Душана Ковачевића у Италији

У овом раду ће се анализирати преводи драма Душана Ковачевића који су изашли у Италији: *La spia balcanica* (Балкански шпијун; 1985; прев. А. Дамијани) и *Underground teatrale* (прев. Д. Мраовић, 2010: садржи драме: *Професионалац*, *Контејнер са пет звездица*; *Доктор Шустер*; *Балкански шпијун*). Размотриће се и контекст објављивања наведених драма, рецепција и извођење на сцени.

Оља ПЕРИШИЋ (Торино)

Балкански шпијун Душана Ковачевића у италијанском преводу

У раду ћемо се бавити италијанским преводима драме *Балкански шпијун* Душана Ковачевића, објављеним 1985. г. у преводу Александра Дамјанија (Alessandro Damiani) и 2010. г. у преводу Драгана Мраовића. Ковачевићеви ликови су „генерално, несрећом обележени људи који су доживели велико разочарење у живот или у средину у којој живе”, а чије судбине писац претаче у комедију која због њихових дубоко трагичних судбина има елементе апсурда. Друштвени контекст у који су ликови ове драме смештени носи снажна локална обележја, али у исто време универзалност људских карактера олакшава преношење културолошких елемената у други језичко-културолошки контекст. Анализа ће бити усмерена управо на оне елементе који су типични за политички контекст титоистичког наслеђа, као и на критику друштва и друштвено-политичких токова у дијакронији, с посебним освртом на њихово преводилачко измештање у други културни простор. У исто време биће разматрана употреба црног хумора и апсурда као доминантних стилских елемената Ковачевићеве сатире, у процесу који драмски

текст пролази кроз простор и време, с циљем очувања значења у преводу.

Енрико ДАВАНЦО (Пескара)

*Трансмедијално подземље. Адаптације и прераде драме
Пролеће у јануару Душана Ковачевића између позоришта, филма,
телевизије и романа*

Душан Ковачевић је 1977. написао позоришни комад *Пролеће у јануару* о групи партизана који се скривају у подземљу Београда од времена Другог светског рата, мислећи да је напољу нацистичка окупација још у току. Драма је 1995. пружила инспирацију за филм Емира Кустурице *Подземље*, чији је сценарио написао сам Ковачевић с режисером, адаптирајући оригиналну радњу као гротескну метафору рађања и распада социјалистичке Југославије. Исте године државна телевизија Србије, РТС, приказала је серију *Била једном једна земља*, која је настала од вишка материјала филма, а под истим је насловом Ковачевић адаптирао филм као роман. Међутим, када су 2013. била објављена Ковачевићева *Сабрана дела*, драматург је у њих укључио прерађену верзију оригиналног комада, коју су студенти режије Јован Димоски и Алекса Михајловић 2019. адаптирали као телевизијску драму за РТС. Упоредјујући Ковачевићев првобитни текст с накнадним адаптацијама, намера је овог рада да се проучи како су историјске промене српског друштва утицале на процес преношења радње драме на различите медијске начине.

Јована СУВАЏИЋ (Лепосавић)

*Извођења и рецепција драма Љубомира Симовића у
Француској*

У раду ће се, на основу података из француских академских и публицистичких извора, и забелешки из личног фонда академика Љубомира Симовића, дати преглед извођења Симовићевих драма у Француској. Посебно ће се указати на значај рецепције ових драма на француском језичком подручју.

САДРЖАЈ

Радмило МАРОЈЕВИЋ (Бања Лука).....	4
<i>На маргинама првих свезака Рјечника ЈАЗУ (Ђуро Даничић као лексикограф)</i>	
Милош КОВАЧЕВИЋ (Београд)	5
<i>Посланица Лазе Костића Ђури Даничићу</i>	
Ценка ИВАНОВА (Велико Трново)	5
<i>Даничићев допринос школовању првих бугарских филолога у 19 веку</i>	
Виктор САВИЋ (Београд)	6
<i>О начину навођења твораца српскога књижевног језика</i>	
Ана МАЦАНОВИЋ (Београд)	7
<i>Даничићеве рецензије „српских“ граматика из средине 19. века</i>	
Ненад ИВАНОВИЋ (Београд)	7
<i>Даничићеве маргиналије на страницама његовог примерка Рјечника из књижевних старина српских: од лексикографске историје до историјске лексикографије</i>	
Вишња ВИШЊЕВАЦ (Источно Сарајево)	8
<i>Утицај руског језика на Даничићев превод Историје српскога народа А. А. Мајкова</i>	
Милан ИВАНОВИЋ (Београд)	8
<i>Чланови Друштва српске словесности и установа баштиница као родоначелници српске енциклопедијске лексикографије</i>	
Исидора БЈЕЛАКОВИЋ (Нови Сад)	9
<i>Критеријуми за селекцију грађе у другом издању Српског рјечника (на основу писама Бранка Радичевића)</i>	
Миодраг ЈОВАНОВИЋ (Никшић)	9

Вук-Даничићева акценатска норма: пут од првог до другог издања Српског рјечника

Веран СТАНОЈЕВИЋ (Београд)10
Даничићеве конјугационе врсте и потоње класификације глагола у српском језику

Никола РАДОСАВЉЕВИЋ (Београд)10
Приступ акценатским алтернацијама и акценатским парадигмама у студијама Б. Даничића

Марина СПАСОЈЕВИЋ (Београд)11
Морфологија глагола у Даничићевој Малој српској граматичкој

Тијана АШИЋ (Крагујевац)11
Даничићеви погледи на глаголске облике

Јован ЧУДОМИРОВИЋ (Београд)12
Семантика и граматичка својства везника у Даничићевом Рјечнику из књижевних старина српских

Александра МАРКОВИЋ (Београд)13
Ђура Даничић као први српски синтаксичар – његов поглед на неке граматичке појаве у Српској синтакси

Јелена ГАЗДИЋ (Никшић)13
Морфолошки статус именица у граматичкој концепцији Ђура Даничића

Ангела РИХТЕР (Хале-Витенберг)16
Уоквирити ток времена изблиза – кратки поглед на неке драмске текстове на почетку новог миленијума

Соња ПЕТРОВИЋ (Београд)16
Вино и грозђе у народним пословицама

Саша КНЕЖЕВИЋ (Пале)17
Драма у пјесмама Старца Милије

Валентина ПИТУЛИЋ (Косовска Митровица)	17
<i>Драмски елементи у обредно-обичајној пракси Срба са Косова и Метохије</i>	
Кристина МИТИЋ (Ниш)	18
<i>Обнављање мита у Игри безимених (1963) Миодрага Павловића</i>	
Дејан ИЛИЋ (Београд)	18
<i>Драмска стилизација сцене кнежевe вечере у народним епским песмама о Косовском боју</i>	
Маријана МИТРИЋ (Пале)	19
<i>Проклета Јерина у Смедеревском благу Снежане Кутрички (јунакиња народне пјесме као лик у савременој драми)</i>	
Силвија НОВАК БАЈЦАР (Краков)	20
<i>Улога медицине у обликовању дискурса српског модернизма на почетку XX века</i>	
Недељка БЈЕЛАНОВИЋ (Београд)	20
<i>Први рецепцијски талас Настасијевић драма: похвале, критике и полемике</i>	
Предраг ПЕТРОВИЋ (Београд)	21
<i>Шта је жилаво у драмским комадима Владана Матијевића?</i>	
Синиша ЈЕЛУШИЋ (Подгорица)	21
<i>Нушићев Покојник и Толстојев Живи леш: семантичка функција „текста у тексту“</i>	
Бојан ЈОВИЋ (Београд)	22
<i>„Спиритистичке” драме Бране Цветковића</i>	
Наташа КАТИЋ (Нови Сад)	22
<i>Еротски елементи у драми После милијон година Драгутина Илића</i>	
Марија ГРУЈИЋ (Београд)	23

Коштана као телесна архетипизација људског нематеријалног
искуства

Марија ВОШТИЋ (Београд)24
Драмски простор у Станковићевој Ташани

Лидија ТОМИЋ (Никшић)24
Драме Жарка Команина у спектру егзистенцијалних тема

Стеван БРАДИЋ (Нови Сад)25
Грађанске фантазије о маргини: ране драме Милене Марковић

Весна ЦРЕПУЉАРЕВИЋ (Београд)26
Структурне одлике драмског стваралаштва Милене Марковић

Бојан ЧОЛАК (Београд)26
*Идентитет у расцепу: транзиција, отуђење и носталгија у драми
Хадерсфилд Угљеше Шајтинца*

Милош УТВИЋ (Београд)26
*Развој електронског корпуса драмских текстова на српском језику
и његове примене у изучавању српске књижевности*

Мина ЂУРИЋ (Београд)27
*Коментари Милутина Бојића поводом европске драмске
књижевности*

Горан КОРУНОВИЋ (Београд)28
*Свет мртвих у послератној српској драми (Милица Новковић,
Душан Ковачевић, Синиша Ковачевић)*

Тамара ЉУЛИЋ (Лепосавић)28
*Обрачун без дистанце: Савремена српска драма у загрљају историје
– случај Синише Ковачевића*

Дуња РАНЧИЋ (Београд)29
Канонски, без рата: антологизација савремене српске драме

Маја МЕДАН ОРСИЋ (Нови Сад)	30
<i>Надреалисти у позоришту</i>	
Милица КЕЦОЈЕВИЋ (Београд)	30
<i>Драгослав Михаиловић као драмски писац.</i>	
Јелена АНЂЕЛКОВИЋ (Хамбург)	31
<i>Лилика Драгослава Михаиловића у кључу композитне уметности – од приповетке до драме</i>	
Наташа СТАНКОВИЋ ШОШО (Београд)	31
<i>Савремени приступи у проучавању комедија Бранислава Нушића у наставном контексту</i>	
Владимир ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ (Београд)	32
<i>Драмски текстови за децу 21. века: интерпретативни и методички аспекти</i>	
Снежана БАШЧАРЕВИЋ (Лепосавић)	32
<i>Структура, композиција и техника у драмама за децу Радмиле Кнежевић</i>	
Саша ЂУКИЋ (Бијељина)	33
<i>Осврт на Ревизију правописа српско-хрватског језика из 1912. године у Босни и Херцеговини</i>	
Милена ЗОРИЋ ЛАТОВЉЕВ (Нови Сад)	33
<i>Дете и детињство у Рјечнику из књижевних старина српских</i>	
Јелена ВАСИЉЕВИЋ (Београд)	34
<i>Значај и улога књижевне и позоришне периодике у изучавању српске драме XIX века</i>	
Александар ПЕЈЧИЋ (Београд)	34
<i>Читање комедије: ништа није смешно (оцена – пресуда – заборав)</i>	
Бранко ВРАНЕШ (Београд)	35
<i>Ране „комедије” Иве Андрића и Милоша Црњанског</i>	

Горан РАДОЊИЋ (Никшић)	36
<i>Укрштање жанрова у драми Маска Милоша Црњанског</i>	
Марија БЛАГОЈЕВИЋ (Београд)	36
<i>Улога дидаскалија у драми Конак Милоша Црњанског</i>	
Милица ЋЕСАРЕВИЋ (Београд)	37
<i>Архетипска дозивања у Недозванима Момчила Настасијевића</i>	
Светлана МИЛАШИНОВИЋ (Нови Сад)	37
<i>Рецепција драмског опуса Момчила Настасијевића</i>	
Нина СТОКИЋ (Нови Сад)	37
<i>Појединац и идеологија у драмама Бертове кочије или Сибиле Велимира Лукића и Чисти и нечисти или чудо у Јабнелу Борислава Пекића</i>	
Ана КРЕЧМЕР (Беч)	40
<i>На почецима српског позоришта – комедије Емануила Јанковића</i>	
Ендру КОРИН (Монтереј)	40
<i>Прва књига Самуилова у преводу Буре Даничића</i>	
Роберт ХОДЕЛ (Хамбург)	41
<i>Немачки превод Коштане Борисава Станковића</i>	
Јелена МАКЕВИЋ (Скопље)	41
<i>Паралелно читање и адаптација реплика из Коштане Б. Станковића у српском и македонском језику”</i>	
Оксана МИКИТЕНКО (Кијев)	42
<i>Пренети иронију: о преводима комедија Зорана Божовића Свадебни марш и Дијамантска огрлица</i>	
Дејан АЈДАЧИЋ (Гдањск)	43
<i>Српске комедије у Пољској (Стерија, Нушић, Душан Ковачевић)</i>	

Малгожата ФИЛИПЕК (Вроцлав)	43
<i>Српска драма и позориште у Пољској између два светска рата.</i>	
<i>Casus „Јован Владислав“ Момчила Настасијевића</i>	
Димка САБОВА (Софија)	44
<i>Преводилачка решења у преводу комедија са српског на бугарски језик</i>	
Љиљана БАЊАНИН (Торино)	44
<i>Бранислав Нушић на италијанском: рецепција и преводи</i>	
Персида ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО (Пескара)	
<i>Преводи драма Душана Ковачевића у Италији</i>	45
Оља ПЕРИШИЋ (Торино) Балкански шпијун Душана Ковачевића	
<i>у италијанском преводу</i>	45
Енрико ДАВАНЦО (Пескара)	46
<i>Трансмедијално подземље. Адаптације и прераде драме Пролеће у јануару Душана Ковачевића између позоришта, филма, телевизије и романа</i>	
Јована СУВАЈЦИЋ (Лепосавић)	46
<i>Извођења и рецепција драма Љубомира Симовића у Француској</i>	

ТЕЗЕ И РЕЗИМЕИ 55. МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ САСТАНКА
СЛАВИСТА У ВУКОВЕ ДАНЕ. Издавач: Међународни
славистички центар на Филолошком факултету. За издавача: Бошко
Сувајдић. Уредници: Бошко Сувајдић, Александар Милановић.
Припрема за штампу, приређивање, графичко уређење,
припрема за штампу и коректура: Катарина Тодоровић.